

Indhold – Tak for lån

3 At tage ansvar lokalt

– leder

4 Tøj på kroppen

– om brug og smid væk-kulturen

6 #IFLYGREEN

– interview med Jesper Rungholm fra DAT

8 At herske som Gud

– et historisk og sprogligt perspektiv

10 Kan og skal en kirke være grøn?

– om netværket Grøn Kirke

12 Ansvar for skaberværket

– om øko-teologi

15 Beskyt jord, luft, ild og vand

– interview med Jytte Abildstrøm

18 Etik og dagligvarehandel

– Rema1000 om madspild

20 Forvaltere af jorden

– interview med to landmænd

24 Hvad gør du?

– voxpop

25 »Kom ud af båden, Lone!«

– interview med Lone Møller-Hansen

28 »Se, hvor de elsker hinanden«

– om præstekonventet

30 Kaldet

– Lone Møller-Hansens oplevelse af kald

31 Søg inspiration i Sommerstævnets bogtelt

31 Navne

32 Integration er et uundgåeligt vilkår

– menighedsstafetten

34 Familier for livet

– om familieprojekter i Burundi

36 Gud – en dansende klima-aktivist

– klumme

Forsiden:

[/] Natia Gotziridse Hansen

Udgivet af Baptistkirken i Danmark

Nummer 3, 2019 – 166. årgang

Udgivelsesdatoer og deadlines

Nr. 4: 27. september. Deadline 29. juli

Nr. 5: 6. december. Deadline 7. oktober

baptist.dk kan læses på www.baptist.dk.

Følg også bladet på Facebook.

Bladet kan modtages som lydfiler på CD ved henvendelse til Sekretariatet.

Redaktion

Hanne Kiel, ansvarshavende redaktør

tlf. 3190 8190, hanne_kiel@hotmail.com

Vibeke Dalsgaard, tlf. 2262 8839, sortebaervej5@gmail.com

Jamie Cunningham,

tlf. 6089 1441, jamielynn.cunningham@yahoo.com

Lone Møller-Hansen, tlf. 2347 4015, lone@baptistkirken.dk

Renathe Zimmermann,

tlf. 6165 2656, ivrezimmermann@gmail.com

Gitte Elleby Jørgensen, redaktionssekretær

tlf. 2299 0424, gitte@baptistkirken.dk

Oplæser og ansvarlig for lydudgaven på CD: Ole Engel

At tage ansvar lokalt

Guds skaberværk lider. Der er store klimaforandringer, og forskning i mange retninger kommer med lige så mange forslag til helbredelse. Der er store uenigheder, og forskellene på nationerne kloden rundt er så store, at det er svært at forestille sig, at man sammen kan nå at handle, mens der er tid.

[≡] Renathe Zimmermann

[✓] Natia Gotziridse Hansen

Med eller uden kød? Rejser med bil, tog, skib eller fly? Grøntsager fra baghaven eller Peru? Er Spanien ok? Hvilke rengøringsmidler er forsvarlige? Plastikposer eller stofposer? Hvor meget og hvilket tøj?

Et tidligere nummer af *baptist.dk* handlede om valg. Vi fortsætter nu med at sætte fokus på nogle af de valg, vi må træffe i forhold til at passe på vores klode og efterlade den i bedre stand til vores børn og børnebørn. Uanset hvad vi gør, har det konsekvenser. Der er fordele og ulemper ved alt, og det kan for den almindelige borger nærmest være umuligt at træffe beslutninger.

Nytter det?

Guds skaberværk lider, og der er generel enighed om, at der skal handles. Politikerne diskuterer, hvor vi som nation skal iværksætte handleplaner, og hvor mange midler, der kan blive afsat. Hvorledes kan vi som lille nation gøre vores indflydelse gældende globalt, og nytter det noget overhovedet, når der mange andre steder udledes væsentlig flere drivhusgasser, end vi gør i Danmark? Hvilken betydning har det globalt, om

den enkelte spiser økologisk og stopper med at flyve? Eller køber svanemærkede varer og har en indkøbspose af stof?

Inspiration til at handle

I dette blad bliver vi præsenteret for indsatser på forskellige fronter. Der er heldigvis mange i vores land, der arbejder med klima. Som eksempler bliver vi inspireret af nogle mennesker, der tør tænke nyt og iværksætter ændringer, der har betydning for klimaet og dermed klodens fremtid. Vi læser om små og store tiltag, der skaber håb og giver os ideer. Vi kan ikke alle plante skove, men vi kan vælge at tro og handle på, at et lille bidrag også har betydning,

Grafisk design: pedersen & pedersen
Trykkeri: Jørn Thomsen Elbo
Oplag: 3.000

baptist.dk er Baptistkirken i Danmarks kirkeblad og kan sendes til alle med tilknytning til en baptistmenighed.

Artikler er ikke nødvendigvis udtryk for Baptistkirken i Danmarks eller redaktionens holdning. Idéer, artikelforslag og digitale billeder modtages gerne.

Baptistkirken i Danmark
Sekretariatet
Lærdalsgade 7, st.tv., 2300 København S
Tlf. 3259 0708 – mandag-fredag kl. 9-12
E-mail: info@baptistkirken.dk
Hjemmeside: www.baptistkirken.dk

Henvendelse om adresseændring til din lokale menighed.
Dødsfald og nye medlemmer indberettes til Sekretariatet.

Gaver til baptist.dk: Kan indbetales på 3201 10042879 eller MobilePay 90519
mærket »baptist.dk«. Gaver er fradragsberettigede efter gældende regler.

Tøj på kroppen

Udsalg! Tilbud! Open-by-night! Billige og hurtigt skiftende modetrends frister os til at købe mere og oftere. Det hedder »fast fashion«. Men flere udfordrer nutidens brug og smid væk-kultur – også Bibelen!

» Skal vi tage alt tøjet af og spise kosher – inklusiv bæredygtigt kød? «

[≡] Jamie Lynn Cunningham

[📷] Unsplash og Flickr

Tøj, sko og modediller er med til at vise vores værdier, tilhørsforhold og personlige kvaliteter. Med et langt større udvalg af materialer, produktion og arbejdskraft samt vide

muligheder for handel og transport er modebranchen et af verdens største miljøsvin.¹

Sygt tøj

Tøjproduktion gør også mennesker syge og har utroligt store sociale omkostninger. Det drejer sig om store mængder giftstoffer i pesticider og farvning samt usle leve-

1 »PLEASE Stop Saying Fashion is the 2nd Most Polluting Industry After Oil«

»» Tøjindustriens belastninger og omkostninger for miljøet er siden blevet enorme. ««

vilkår. Slave- og børnearbejde i de lande, hvor tekstiler, tøj, læder og sko produceres, plager også industrien.² Det gælder for produktionen, uanset om det er polyester eller naturtekstiler, økologisk dyrket eller ej. Men hvad skal vi med alt det tøj?

Tøj har en beskyttende funktion

Adam og Eva var nøgne, indtil de opdagede, at de havde evnen til at skabe liv, så dækkede de sig til. De fik tøj på, da de ikke længere var beskyttet mod sygdom og kulde.³ Moselovene gav jøderne meget detaljerede forskrifter for, hvilket tøj man måtte gå i, og hvordan det skulle bæres, alt efter hvem man var.⁴ Tøj var ikke længere blot en beskyttelse mod naturkræfter, men også en skiltning med ens funktion, køn og civilstatus i samfundet. Præst eller kvinde, jøde eller ikke-jøde – det kunne ses på tøjet. Dermed kunne tøj være med til at regulere folks adfærd.

Jesus' forkyndelse gjorde op med de skel. Derfor finder man instruks til påklædning i

Paulus' breve til de første menigheder. Blandt andet skulle kvinder dække deres hår og ikke gå med smykker.⁵ Hvis alle Guds børn skulle leve i næstekærlighed, fællesskab, ydmyghed og tjeneste, skulle et krav om enkel påklædning og færre accessoires formentlig mindske de store kløfter mellem mennesker, som fænatiskke fortolkninger af Toraen var med til at skabe.

WWJD - hvad ville Jesus gøre?

Tøjindustriens belastninger og omkostninger for miljøet er siden blevet enorme. Muligvis lige så store som ko-prutter – hvis ikke større! Det kristne ansvar for kloden og næsten virker helt uoverskueligt.

Jesus forenklede tingene i Bjergprædikenen og sagde: »Vær ikke bekymrede for jeres liv, hvordan I får noget at spise og drikke, eller for, hvordan I får tøj på kroppen. Er livet ikke mere end maden, og legemet mere end klæderne?«⁶ Og samtidig var han meget glad for mad og vin, inklusiv lammesteg. Så hvad ville Jesus formentlig gøre for klimaet, miljøet og menneskene i 2019?

Skal vi tage alt tøjet af og spise kosher – inklusiv bæredygtigt kød? Dét kunne være en morsom græsrodsbevægelse!

Spørg til side – genbrug, reparation og upcy-

cling er absolut de bedste løsninger på tøjindustriens stigende belastninger på klima, miljø og mennesker. Eller vi kunne nøjes med at købe mere bæredygtigt og mindre bras. Der findes en hel del »Fairwear« og »Clean Clothes« efterhånden – også dansk design⁷. Og nogle få tøjfirmaer, herunder »Patagonia«, er allerede gået i gang med at anvende genbrugte materialer og at nedsætte kemikalieforbruget i produktionen.

På linket <https://www.carbonfootprint.com/calculator.aspx> kan du måle dine egne CO₂-fodspor for at se, om det afspejler Guds fodaftryk.

Om danskernes tøjforbrug:⁸

- hver dansker køber i gennemsnit 16 kg tøj om året, svarende til i alt 89.000 tons
- over 50% af det tøj, vi ikke længere bruger, havner i skraldespanden
- vores forbrug af tøj ligger 35% over verdensgennemsnittet
- 2 ud af 3 danskere opfatter sig selv som miljøbevidste, når det gælder fx vand og el, men kun hver femte mener at være det, når det gælder tøj
- der går 2.700 liter vand til produktionen af en T-shirt

2 »By the numbers: the economic, social and environmental impacts of »fast fashion««. GreenBiz

3 1. Mosebog kap. 3, især vers 7 og 21

4 5. Mosebog kap. 22, vers 5 og 11-12

5 1. Korintherbrev kap. 11

6 Matthæusevangeliet kap. 6, vers 25

7 <https://www.fairwear.org/brands/>, <https://cleanclothes.org/>, <https://groenforsk.dk/baeredygtige-brands/>

8 www.faktalink.dk og www.greenbiz.com

#IFLYGREEN

»Vi har gjort, hvad vi kan«, siger Jesper Rungholm, der følger tidens trend og planter træer i Myanmar som kompensation for sin virksomheds CO₂ udledning. Det ligger i tråd med FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, hvor to af målene netop handler om infrastruktur og klimaindsats. Jesper Rungholm pointerer, at vi ikke bare kan lade være med at flyve. Tredje verdens lande som Myanmar er afhængige af, at vi kommer til dem, og det kan vi ikke uden fly.

[≡] Anita Bjerg Elleby

[📷] Jonas Fotografi. Fly: Thorbjørn

Brunander Sund Danish Aviation Photo

Hvilke overvejelser gjorde du dig, inden du besluttede at kompensere for noget af virksomhedens CO₂ udledning?

Det er et år siden, at projektet blev besluttet. Vi kunne se en trend i samfundet, at luftfarten blev gjort til verdens syndebug, når det handler om at passe på klimaet. Det er langt fra virkeligheden, så vi besluttede, at vi måtte gøre noget selv.

Var der omstændigheder, der havde afgørende betydning for din beslutning?

I 2018 deltog jeg for første gang i Folkemødet på Bornholm. Vi var der som den eneste transportleverandør. Vi havde hverken stand eller oplæg, men deltog på lige fod med alle andre deltagere. Jeg gik rundt blandt folk, lyttede til oplæg og deltog i debatter. Til sidst havnede jeg ved en ung studerendes præsentation. Han var et meget idealistisk ungt menneske, der havde besluttet aldrig mere at rejse med fly. Derfor havde han blandt andet rejst til Kina med tog.

I debatten påpegede jeg, at hårdtarbejdende skatteydere ikke har tid til at rejse med tog. Jeg spurgte den unge mand, hvordan han var ankommet til Bornholm? Han havde taget den på stop og var dermed kommet til øen med færgen. Jeg oplyste, at færgen til Bornholm sviner mere end flyet, men det fik ham ikke til at ændre synspunkt. Han fastholdt hårdnakket, at fly sviner mere end færger og tog. Efter den oplevelse besluttede jeg at gøre noget. Og det blev altså springbrættet.

Hvorfor netop Myanmar? Kendte du på forhånd til Thor Heyerdahl Climate Parks?

Jeg kendte til projektet fra en norsk pilot. Det er ikke det første projekt, som norske Bio8 har i Myanmar. Inden træplantningen arbejdede de med etablering af solcellekraftværker. Jeg kendte også til initiativet fra en anden person, som var meget engageret i Myanmar, da styret var endnu værre, end det er i dag. Endelig havde DAT for mange år siden en seks måneders kontrakt med flyvninger i Myanmar.

Jesper Rungholm, CEO i DAT Group.

»» Selv kritikere af flytrafik hævder, at skovrejsning nytter. ««

Myanmar er et fantastisk land. Der er en meget smuk natur, men et forfærdeligt sumpmiljø. Med træplantningsprojektet støtter vi lokalt med klimatiltag, så sumpmiljøet forandres.

Hvordan har folk reageret?

Projektet er blevet positivt modtaget, og jeg ved jo, at det virker. Selv kritikere af flytrafik hævder, at skovrejsning nytter.

Har det haft betydning for mængden af kunder?

Folk flyver lige så meget, som de plejer at gøre. Det handler jo om velfærd. Pensionister rejser – det er velfærd, hvorfor skulle de ellers flyve ud i verden?

Kritik af #IFLYGREEN:

Efter redaktionens afslutning har DR rejst kritik af projektet i programmet Detektor. Se <https://www.dr.dk/nyheder/detektor/detektor-flyelskab-lover-groenne-flyrejser-men-flyvning-er-stadig-sort-siger>

Hvad tror du næste skridt vil være i forhold til at klimakompensere?

Tænketanken Concito er kritisk overfor luftfart, men bekræfter, at flybranchen har gjort, hvad de kan. Klimaforbedringer kræver nyere fly, men lavere indtjening ved færre flyvninger giver ikke råd til nye fly. Og vi kan jo ikke bare holde op med at flyve. Nu må det være tid til at rette blikket i en anden retning. Hvis vi skal sætte tal på verdens CO₂ udslip, så stammer 2% fra fly, mens 50% stammer fra energi- og kraftproduktion. Fx sviner et brunkulskraftværk i Polen lige så meget som hele Danmark totalt set. Det var da et sted at starte ...

»» Med træplantningsprojektet støtter vi lokalt med klimatiltag, så sumpmiljøet forandres. ««

Om Danish Air Transport (DAT)

- grundlagt i 1989 af Jesper og Kirsten Rungholm
- flyver fast ruteflyvning, passagercharter og fragtopgaver
- #IFLYGREEN er navnet på DATs klimaindsats

Om Thor Heyerdahl Climate Parks

- 2146 hektar mangroveskov i Myanmar
- optager 4 mio ton CO₂ over en 20-årig vækstperiode
- udviklet af norske Bio8

Kilder:

<https://concito.dk>

<https://dat.dk>

<https://www.heyerdahl-parks.com/>

<https://www.verdensmaalene.dk>

At herske som Gud

Mennesket, skabt i Guds billede, er skabt til at underlægge sig jorden og herske over alle verdens dyr – det er den fremstilling af forholdet mellem mennesker og verden, som vi møder i Det Gamle Testaments første skabelsesberetning.¹ Ifølge den kan vi skalte og valte med naturen, som det passer os. Men er det nu så enkelt endda?

[≡] Else K. Holt

[📷] redcharlie og Vincent van Zalinge

– Unsplash

At betragte naturen som en resurse har været det overvejende almindelige gennem tiden. I naturen fandt man den daglige forplejning som jæger og samler, og senere dyrkede man jorden som jordbruger. Det skete gennem en evig kamp mod vejrliget, for meget sol og tørke eller for meget regn. Eller kamp mod tjørn og tidsel, som der står i ordene til Adam, da han og Eva sendes bort fra Edens have: »Med møje skal du skaffe dig føden alle dine dage. Tjørn og tidsel skal jorden lade spire frem til dig ... I dit ansigts sved skal du spise dit brød.«²

Naturen som resurse

Det er først i nyere tid, man har haft overskud til at diskutere, om jorden »blot« er en resurse, som det daglige brød skal vristes ud af, eller også noget andet og mere. Det overskud går hånd i hånd med den magtforskydning, der er sket mellem jorden og menneskene. Nok har der i tidligere tider været menneskeskabt

naturødelæggelse for at skaffe mad på bordet – fx har svin på oldenjagt ødelagt skove i middelalderen. Men først nutidens teknologi gør det muligt for os at ødelægge naturen endegyldigt.

Derfor er det på sin plads at overveje, hvordan de bibelske ord om menneskets opgave som jordens betvinger og dyrenes hersker skal forstås på en nutidig baggrund.

At herske over naturen

Det hebraiske ord, der oversættes med »underlæg jer den« i den autoriserede oversættelse af Bibelen, er *kibbesh*, som betyder at »træde under fode, underkaste og underlægge sig«. Der er altså ingen tvivl om, hvem det er, der bestemmer – mennesket hersker over verden og skal udøve sin herskermagt for at kunne blive frugtbare og talrige. Der skal være plads og mad til alle. En tilsvarende forståelse finder vi i ældre danske og mange udenlandske oversættelser, og det passer jo meget godt med opfattelsen af jorden som en modvillig samarbejdspartner. Det var en trøst i den ulige kamp for at vinde over jorden og skaffe sig det daglige brød, at Gud havde udnævnt mennesket til den, der skulle herske.

»Herske er altså blevet til at »tage ansvar« – underlæggelsen er nedtonet. Er det snyd?«

1 1. Mosebog kap. 1

2 1. Mosebog kap. 3, vers 17-19

»» Men først nutidens teknologi
gør det muligt for os at ødelægge
naturen endegyldigt. ««

I Guds billede

I dag bliver menneskets beherskelse imidlertid meget nemt til udnyttelse og ødelæggelse. Derfor må vi gennemtænke, hvordan den gode behersker egentlig udøver sin magt. I forslaget til en nudansk oversættelse af 1. Mosebog³ gengives det, Gud sagde til menneskene: »Få børn, og bliv så mange, så I kan fylde hele jorden og tage ansvar for fiskene i havet, fuglene i luften og alle dyrene på jorden. Alle planter og frugttræer på jorden er jeres. Dem skal I leve af.«

Herske er altså blevet til at »tage ansvar« – underlæggelsen er nedtonet. Er det snyd? Nej, det er det ikke. For den gode hersker, der er

skabt i Guds billede, er en hersker, der udøver sit hverv med kærlighed og omsorg, sådan som Gud gør det. Mennesket er Guds forvalter på jorden – Adam beskrives som gartner i Guds have⁴ – og skal udøve sin forvaltning i Guds billede, som den kærlige herre, der vil sine undersåtter og sin mark det vel og derfor ikke udnytter den. Nej, han plejer og passer den, så den kan blive ved med at blive frugtbar og grøn og give sin afgrøde. Det vidste de gamle israelitter, som sørgede for, at jorden

blev lagt brak hvert syvende år og sagde, at det skete efter Guds befaling.⁵

Og så vidste de for resten også godt, at jorden tilhører Gud, som de sang om i Salme 65: »Du tager dig af landet og giver det regn, du gør dets rigdom stor; Guds bæk er fuld af vand, du sørger for kornet, ja, det sørger du for. Du væder plovfurterne og jævner pløjejorden, du blødgør jorden med regnskyl og velsigner dens spirer.«

Else K. Holt

- tidligere universitetslektor ved Århus Universitet, Afdeling for Teologi, med speciale i forskning i salmer og profeter
- medarbejder på oversættelsen af Det Gamle Testamente i 1992 og af flere skrifter i Det Gamle Testamente til nudansk, som udkommer på Bibelselskabets forlag i 2020
- har udgivet adskillige bøger
- har i en årrække været hjælpepræst

3 Udkommer på Bibelselskabets forlag i endelig form i »Bibelen 2020«

4 1. Mosebog kap. 2

5 3. Mosebog kap. 25, vers 1-7

Kan og skal en kirke være grøn?

Som kristne og som kirker har vi et særligt ansvar for og en vigtig rolle at spille i klima- og miljøkrisen. *Grøn Kirke* er et netværk af kirker, skoler og organisationer fra vidt forskellige kirkesamfund, der står sammen om netop det.

» Det handler om næstekærlighed – en næstekærlighed, der også gælder de kommende generationer, som skal arve kloden efter os. «

»» Der er også brug for at tale om de eksistentielle dimensioner af klimakrisen. ««

[≡] Mia Toldam Korsgaard

[📧] Privat

Hvorfor er klima og miljø relevant for kirker? Der er efterhånden ikke mange, der tvivler på, at klima- og miljøkrisen er alvorlig, og at der skal handles nu. Men hvorfor er det kirkernes opgave? Og hvorfor er det kristne perspektiv vigtigt for klimadebatten? Det er der mindst tre grunde til:

– Vi tror på, at Gud har skabt verden godt

Derfor må vi vise taknemmelighed, respekt og omsorg for Skaberværket. Det er Guds kunstværk. Vi mennesker er en del af Skaberværket, men vi er også Guds medarbejdere med ansvar for det skabte.

Troen, på at Gud har skabt alt levende med en værdi i sig selv, udfordrer tanken om naturen som noget, der alene har en brugs- og markedsværdi. Som kristne må vi sætte spørgsmålstegn ved, om det skabte kan bære vores stadig voksende forbrug.

– Klima- og miljøkrisen rammer hårdest i fattige dele af verden

Vores adfærd har konsekvenser for bonden i

Sudan, hvis jord udtørres, og for børnefamilien i Bangladesh, der mister deres hjem i en cyklon skabt af klimaforandringerne. Det handler om næstekærlighed – en næstekærlighed, der også gælder de kommende generationer, som skal arve kloden efter os.

– Brug for kirkens religiøst-poetiske sprog

Det naturvidenskabelige og det økonomiske sprog er utilstrækkeligt. Det er ikke nok alene at kunne sætte ord på atmosfærens bæreevne for CO₂-parts per million luftmolekyler. Der er også brug for at tale om de eksistentielle dimensioner af klimakrisen. Det handler ikke om at moralisere eller om gerningsretfærdighed, men om at give plads til følelser af afmagt, frygt og utilstrækkelighed og møde det med tilgivelse og håb. I en tid, hvor klimadepression er ved at blive en anerkendt diagnose, er der i den grad brug for det kristne håb!

Hvordan kan din kirke blive grøn(nere)?

For at blive grøn kirke skal man udfylde en tjekliste bestående af 48 forskellige punkter, hvoraf man skal opfylde mindst 25 krav fordelt over forskellige kategorier. Der er fokus på alt fra kirkens liv og teologi, information og kommunikation til kirkens indkøb, energi-

forbrug, transport og ude-arealer samt affald. Tjeklisten er et konkret og simpelt værktøj til at gøre din kirke grønnere. Der er plads til at tage små skridt og til at være meget ambitiøs – og alt derimellem. Erfaringen er, at der ofte kun skal små, men vigtige ændringer til, før en kirke bliver grøn(nere). Tjeklisten er fleksibel, så man kan sætte ind, hvor det giver mening i den lokale kirke.

Grøn Kirke – et meget bredt netværk

Blandt de grønne kirker er der nybyggede bykirker i industrikvarterer omkranset af asfalt, og der er historiske landsbykirker, der ejer store jordarealer og kirkegård. Netværket er også bredt kirkeligt, og består af både katolske kirker, frikirker og folkekirker.

Jeg håber din kirke vil være med – i taknemmelighed, respekt og omsorg for Guds skaberværk.

Mia Toldam Korsgaard

- projektkoordinator for Grøn Kirke i Danske Kirkers Råd
- medlem af Regen/Kristuskirken i København

Grøn Kirke

- tværkirkeligt netværk af op mod 225 kirker, organisationer og skoler, der alle opfylder en række kriterier i Grøn Kirkes tjekliste
- organiseret som en åben arbejdsgruppe under Danske Kirkers Råd
- udfører en lang række klima- og miljøaktiviteter i samarbejde med fx spejderkorps og nødhjælpsorganisationer
- læs mere på www.gronkirke.dk, hvor du også kan finde grønne andagter, børneaktiviteter mm.

Ansvar for skaberværket

Det er en afgørende erkendelse for øko-teologien, at mennesket ikke er altings omdrejningspunkt. Det er Gud.

» Jesus er solidarisk med hele den fysiske verden og er
altså forbilledlig for dem, der hører ham til. «

[≡] Martin Ishøy

[📷] Ravi Piniseti og Tasy5kg

– Unsplash

Bibelens skrifter handler alle om verdens historie med Gud og Guds historie med verden. Derfor kan man ikke forstå teksternes budskab, hvis man tænker Gud ud af ligningen. Gud gør en afgørende forskel. Men da enhver tale om Gud nu engang er fortolkning, afhænger talens sandhedsværdi af sammenhængen med kilderne. En afgørende økoteologisk, bibelfunderet erkendelse er, at altings omdrejningspunkt, mål og mening ikke er mennesket, men Gud.

Præcis det har længe været en sten i skoen for diskussionen om kristendommens forhold

» Det springer i øjnene, at Guds måde at skabe på indebærer stor selvstændighed for skabningen «

til den ydre natur. Kristendommen er blevet beskyldt for at være *voldsomt menneske-cen-*treret og ansvarlig for den ringeagt og ressource-gørelse af naturen, som i dag giver bagslag i form af klima- og miljøkriser. Man har peget på, at Gud i skabelsesberetningen sætter mennesket til at herske over naturen, og at Gud skaber mennesket i sit billede, hvilket skulle være et mandat til at skalte og valte med naturen efter forgodtbefindende.

Skaberværket er uerstatteligt

De bibelske skabelsesteologier peger i helt andre retninger. Det springer i øjnene, at Guds måde at skabe på indebærer stor selvstændighed for skabningen. Gud taler, og det sker, men det skabte bidrager selv til skabelsen ved at fremstå, som det gør. Adskillige gange reagerer Gud på det skabte ved at se, at det er godt. Det er godt på samme måde, som et nyfødt barn er godt i sin mors øjne – altså uerstatteligt. Fugle og fisk bidrager til skabelsen ved at forplante sig, mens livet i skabelsesberetningens andet kapitel først kommer i gang, da en kilde bryder frem og vander jorden.

Menneskets bidrag til skabelsen

Fordi mennesket kan tænke, skal det herske med omtanke – eller med andre ord: Dets

skabelsesbidrag består i forvaltning. Mennesket skal herske ved at forvalte i Guds billede, altså i lighed med den Gud, der ser på sine værker, som en mor ser på sit nyfødte barn. Før naturen på nogen måde kan opfattes som ressource, er den uerstattelig: »Når du på din vej får øje på en fuglerede, i et træ eller på jorden, med unger eller æg, og moderen ligger på dem, må du ikke tage moderen tillige med ungerne. Tag ungerne, men lad moderen flyve, for at det må gå dig godt, og du må få et langt liv.«¹ Det citat peger direkte på en respektfuld naturforvaltning med fokus på biodiversitet. At menneskets gudbilledlighed ikke gør det til sin egen ansvarsløse gud, men til Guds forvalter, udtrykkes også smukt af Det gamle Testaments store forvalterkonge David, som til Gud siger: »Det er jo dig, alting kommer fra, og hvad vi har givet dig, kommer fra din hånd«.²

Citatets stærke teocentrisme eller gud-cen-trerethed får en ny tone i Det nye Testamente i kraft af inkarnationen: At Gud blev menneske i Jesus Kristus.

Med Gud som centrum

Enhver relation i skabningen er bundet op i Gud. I Jesus binder Gud sig selv til skabningens fremtid. Jesus' fødsel var Gud, der på det mest intime forbandt sig, ikke kun til mennesket,

1 5 Mosebog kap. 22, vers 6-7

2 1. Krønikebog kap. 29, vers 14b

3 Johannesevangeliet kap. 1, især vers 14

»» *Kristendommen er blevet beskyldt for at være voldsomt menneske-centreret og ansvarlig for ringeagt og ressource-gørelse af naturen.* ««

→ men til hele den fysiske totalitet, som har udviklet sig af det store brag, uden hvilket mennesket intet er. Det er betydningen af, at »ordet blev kød«.³

Inkarnationen har også betydning for opfattelsen af Guds billede, fordi Jesus er Guds billede og dermed vejledende for kirken. Jesus er solidarisk med hele den fysiske verden og er altså forbilledlig for dem, der hører ham til. Han er vejen til forsoningen med vores livs bestemmelse.⁴ Dermed betones stærkere end før, at frelsen for den, som er Guds forvalter, er forbundet med hele skabningens frelse. Når Jesus henviser til Menneskesønnens komme og taler om den »kloge og tro forvalter, som af sin herre bliver sat til at give hans tjenestefolk mad i rette tid«⁵, rummer det en klar fordring om at drage omsorg for øko-systemernes liv og gode udvikling.

Næstekærligheden gælder også naturen

Det fremgår med stor tydelighed af næstekærligheden, der som menneskets kærlighed manifesterer Guds kærlighed. Eksempelvis indledes lignelsen, Den barmhjertige sama-

ritaner, med det dobbelte kærlighedsbud. Du skal elske Gud med alt, hvad du er og har, samt din næste som dig selv.⁶ Blot at elske en af parterne er kun forkærlighed. Men Gud elsker hele sin skabning og det definerer næstekærlighedens omfang. Omsorgen for menne-

sker og omsorgen for naturen er nødvendigvis to sider af samme sag. Men igen: Ingen kommer uden om fortolkningen, og ingen kommer uden om at bruge sin sunde dømmekraft. Sund bliver den af aldrig at forlade kærligheden til fordel for nyttehensyn.

Til overvejelse

- Læs Romerbrevet kap. 8, vers 18-25 – en af øko-teologiens yndlingstekster.
- Overvej spørgsmålet: Hvad er din vigtigste andel i håbet om skabningens befrielse? At tro, samle plastik eller arbejde politisk?

Martin Ishøy

- sognepræst i Sankt Jørgensbjerg sogn, Roskilde
- ph.d. i miljøetik
- med-initiativtager til Grøn Kirke

4 Kolossenserbrevet kap. 1, vers 15-20

5 Lukasevangeliets kap. 12, vers 42

6 Lukasevangeliets kap. 10, vers 25-37

Beskyt jord, luft, ild og vand

85-årige skuespiller **Jytte Abildstrøm** har kæmpet for natur og økologi siden miljøåret i 1987. Hendes valgprog er »beskyt jord, luft, ild og vand«. Alt andet kommer i anden række.

[≡] Lone Møller-Hansen

[📷] Bent Hansen

Jytte Abildstrøm tager farverigt imod i døren i det økologiske bofællesskab Munksøgård

ved Roskilde kl. otte en aften. Hun skulle lige have et foredrag i Holbæk først. Hun placerer os på en lille forhøjning i stuen, og så taler hun den næste time som et vandfald, så jeg har svært ved at følge med på tasterne. Hun strøer om sig med navne på miljø-koryfæer,

Jytte Abildstrøm er stadig lynende klar og i fuldt vigør. Ud over sit engagement for klimaet maler den tidligere teaterdirektør i øvrigt også ikoner, der ses i baggrunden.

hun har mødt. Hendes hukommelse er imponerende.

Når hun skal fortælle om sit forhold til skabelsen, begynder hun med at sige, at hun er vokset op med salmer og folkeeventyr. Hun elsker de gamle salmer, og fra nettet ved jeg, at hun lytter til morgenandagten i radioen hver morgen. Forældrene lærte hende, at der skal være konsekvens bag ordene.

Jord, luft, vand og ild

Da Jytte var syv år i 1941 blev hendes far arbejdsløs. Familiens held var, at de kendte en gæstfri landbofamilie i Klippinge – på gården Lykkebæk. Her fik Jytte respekt for arbejdet med jorden: »Vi ville være sultet uden den dejlige familie«.

Som otte-årig spurgte Jytte sin far: »Hvor længe kan man grave tørv op?« Hun havde allerede fattet, at naturens ressourcer er begrænsede. Det var ilden. Respekten for luften fik hun, da hun som ung besøgte en veninde i England, hvor der blev gravet kul og koks til elektricitet. Der var sort støv overalt. Folk døde som fluer af tuberkulose. Og hun spurgte sig selv: »Skal vi have lys på bekostning af helbredet?«

Hun sparer på vandet. I bofællesskabet bru-

»» Forbrug, vækst og konkurrence«
skal blive til »ydmyghed, nøjsomhed
og næstekærlighed.««

ger de regnvand til tøjvask. De bruger et sandfilter til at rense spildevandet: »Det gør, at vi alle skal tænke over, hvad vi vasker tøj og kroppen i ...«. Bofællesskabet vander grøntsagerne med regnvand, og urin fra toiletterne kommer ud på markerne: »Brug aldrig fæces (afføring) til gødning«, understreger hun.

Miljøåret satte spor

Hun har altid boet i Vanløse – altså indtil hendes ældste søn, Lars, var med til at skabe det økologiske bofællesskab. Efter miljøåret skiftede Jytte spor. Forældrene hjalp hende med at købe en kolonihave, hvor hun byggede en masseovn, havde solfangere på taget til varmt vand, et multitoilet med et lille hul til urin og et stort hul til afføring, et rodzoneanlæg rensede spildevandet og en solcelle opladede et batteri til de to pærer, der var i huset. Et nul-energi-hus. Og naboerne kaldte hende »dit økologiske røvhul«.

I 20 år har hun boet i Munkesøgård, hvor 100 familier bor i fem enklaver: »To små solceller på husets tag, som jeg har fået lov at sætte op, leverer halvdelen af mit årlige strømforbrug, men hvis jeg dør, skal jeg pille dem ned

... – for jeg bor til leje«, siger hun. »Hvis jeg dør?« griner jeg. Det bliver nok nogle andre, der piller solfangeren ned. Men der er alvor bag Jyttes grin.

Det er tragisk

»For 32 år siden sagde børnene: »Er der en fremtid, når jeg bliver stor?« Det er tragisk, at det nu er børnene, der skal stille de voksne til regnskab. Vi skulle have handlet meget før.« Jytte Abildstrøm er bange for at føle sig magtesløs og ked af det. Derfor holder hun stadig foredrag – og giver skideballe. Så sent som samme dag havde hun brugt en af sine gentagne vendinger: »Du har vundet...« og den ældre dame spurgte, hvad hun havde vundet. »En skideballe«. Fordi damen ikke brød sig om teglsten som solfangere, »fordi røde tegl er pæner«. »Skam dig«, sagde Jytte til hende.

Hun er kendt som et energibundt. Var teaterdirektør i Riddersalen i næsten 40 år. Undervejs

»» Det er tragisk, at det nu er børnene,
der skal stille de
voksne til regnskab. ««

Hun harcelerer også over turismen og det aftryk, både fly og krydstogtskibe sætter på verden.

Ydmyghed, nøjsomhed og næstekærlighed

Jytte Abildstrøm har masser af slogans: »Nu kan det kun gå fremad« fra H.C. Andersens eventyr »Hørren« – let-

tere omskrevet. »Klogskab skaber magt, og visdom kræver et ydmygt tjenersind«, siger hun og mindes en såkaldt lærd professor, der sagde, at »giften først når ned til grundvandet om 80 år ... og så er vi jo døde«.

Og Jytte fortsætter: »Jeg kæmper for de kommende generationer.« Hun slutter med endnu et slogan: »Der er tre ord, vi skal ændre: »Forbrug, vækst og konkurrence« skal blive til »ydmyghed, nøjsomhed og næstekærlighed.« Hun og de unge er enige: »Det vigtige er, at vi alle gør en indsats, som hjælper jord, luft, ild og vand. Til glæde for kommende slægter.«

Læs også artiklen på www.baptist.dk, hvor der er et ekstra afsnit om Jyttes baptistiske og jødiske rødder.

fik hun bygget et økologisk inspirationshus i baggården til teateret, og det inspirerer endnu inde på Frederiksberg. Hun glæder sig i dag over, at der er andre børn, som hun selv, der får øjnene op for naturens sammenhæng med vores liv. Med »haver til maver« er ringen sluttet til gården i Klippinge, når børn får adgang til skolehaver og viden om bæredygtighed.

Parti-fe for Alternativet

Hun kastede også sine årvågne øjne på Uffe

Elbæk, allerede da han var kulturminister. Da han skabte Alternativet, blev hun deres »parti-fe«: »De har kampen for miljøet øverst på dagsordenen. Det er det vigtigste!« Uffe Elbæk har i øvrigt besøgt hende i bofællesskabet.

Hun har et meget skeptisk forhold til kirker og skolernes indsats for miljøet: »Jeg har boet hos mange præster, og det er da en skandale, at man ikke må sætte solfangere op på præstegårdene, kirkerne eller skolerne. De burde da være de første til at være holistiske.«

Etik og dagligvarehandel

REMA 1000 var den første butikskæde i Danmark, der talte om madspild og gjorde en indsats for at undgå det. Det fik *baptist.dk* til at kontakte koncernen for at få deres koncept og overvejelserne bag belyst. Her forklarer de deres synspunkter.

REMA 1000

[☰] REMA 1000

[✓] Stop Spild Af Mad

REMA 1000 arbejder vi med discount med holdning. Discount med holdning er for os en integreret del af vores arbejde, og denne tilgang hænger sammen med vores værdier, som er dybt forankret i den måde, vi arbejder på både i vores bagland samt i vores butikker.

REMA 1000 er en værdidrevet virksomhed, og det er således vigtigt for os, at vores stærke værdier og holdninger også danner udgangspunkt for de varer, som er i vores butikker. Derfor stiller vi bl.a. også store krav til vores samarbejdspartnere og vores leverandører, så vi sikrer de bedst mulige varer.

Stop madspild – hvad gør vi?

Begrænsning af madspild har været et af vores helt centrale fokusområder i nu mere end 10 år. Således gik vi i 2008 – som den første

danske dagligvarekæde – ind i kampen mod madspild i tæt samarbejde med foreningen »Stop Spild Af Mad«, som vi har samarbejdet med på området lige siden. Vi har siden 2008 lanceret en række tiltag, der skal medvirke til bekæmpelsen af madspild hos vores producenter, i vores bagland, i vores butikker samt hos vores kunder. Således har vi bl.a. afskaffet flerstykspriser og i stedet introduceret en fast lav stykpris, så vores kunder ikke behøver at købe mere, end de kan nå at bruge.

Ydermere har vi introduceret vej-selv på en stor del af vores frugt og grønt, hvilket bl.a. har betydet, at vores leverandører ikke behøver

at kassere varer, som ikke passer ind i gennemsnitsstørrelsen, samt at vores kunder kan købe lige netop den mængde, de har behov for. Desuden arbejder alle vores butikker med øget opmærksomhed på de varer, som nærmer sig udløbsdatoen, så de kan sælge dem med ekstra prisnedslag et bestemt sted i butikken. I 2016 introducerede vi bl.a. en ny to-kammer emballage på en række af vores kødpålagsvarianter, så varen ikke bliver dårlig, fordi den har været åben for længe.

Ovenstående tiltag er blot et udpluk af det, vi har gennemført siden 2008. I forbindelse med vores 10-års madspildsjubilæum i efteråret 2018 udarbejdede vi en tidslinje, som giver et godt overblik over de fleste af vores initiativer på området. Vores arbejde mod madspild er langt fra ovre, og vi arbejder således hele tiden på at udvide antallet af tiltag på dette område, så

Sådan har vi bekæmpet madspild siden 2008

REMA 1000

Discount med holdning!

vi fortsat kan gå forrest i kampen mod mindre madspild.

Usælgelige varer foræres til hjemløse

Som en del af vores samlede indsats for at bekæmpe madspildet i Danmark har REMA 1000 også indgået samarbejdsaftale med »Projekt Hjemløs« i København. Gitte Johansen er stifter af denne velgørende forening, der består af hende selv og en gruppe frivillige medarbejdere. Hver weekend serverer foreningen varm mad og yder omsorg for hjemløse.

REMA 1000 bidrager til foreningens arbejde ved at levere overskudsmadvarer fra vo-

res centrallager – varer, der ikke kan sælges i vores butikker. Det kan eksempelvis være varer, som er væltet ned fra en palle på vores lager, hvorefter emballagen er blevet bulet og skrammet. Tidligere ville sådanne varer være blevet destrueret, men med dette samarbejde kommer disse varer nu til gavn for mennesker, som har

brug for det i stedet for at gå til spilde.

Derudover har flere af vores butikker også lokale samarbejdsaftaler med bl.a. væresteder eller herberger, så deres overskudsvarer ikke bliver til madspild. Vi arbejder hele tiden på at udvikle vores indsatser indenfor både miljø- og klimaområdet, og der er således altid nye konkrete ideer og tanker i støbeskeen.

Forvaltere af jorden

Steen Jensen og Bjarke Bjerg er begge landmænd. Steen driver en økologisk gård på Sjælland, Bjarke en konventionel bedrift i Nordjylland. De har aldrig mødt hinanden, men de har svaret på de samme spørgsmål.

[≡] Hanne Kiel

[📷] private

Hvorfor er du landmand?

Bjarke:

Jeg voksede op på en gård, men overvejede andre uddannelser. Jeg blev landmand, fordi jeg elsker at se planter og dyr vokse og at opleve, at min indsats har en meget synlig positiv eller negativ konsekvens. Omvendt er det hårdt, når sygdom eller uvejr truer dyr og planter.

Steen:

Jeg var bybarn, men havde feriejob hos familiens traditionelle landmænd og gartnere. Jeg har altid haft fokus på klima og miljø, så det var naturligt at vælge økologisk landbrug, men jeg er ikke ideologisk frontløber.

Hvad er fremtiden for dansk landbrug?

Steen:

Hvem tør spå om det? Det afhænger af klodens udvikling, både befolkningsmæssigt og klimatisk.

Udviklingen – eller politikerne – stiller konstant krav: Landbruget må gøres mere robust

pga klima-udfordringerne; staten opkøber arealer for at beskytte drikkevandet. Det formindsker landbrugsarealerne.

Landbruget selv peger på mere intensiv dyrkning med øget gødskning og teknisk hjælp, så produktionen øges fx ved genmodificering af afgrøderne. Det skal vi undgå, for vi kender ikke de fulde konsekvenser – og det er ikke nødven-

Steen Jensen, 51 år:

- uddannet på Den Økologiske Landbrugsskole
- ejer og driver Buresøgård økologisk

Buresøgård:

- økologisk drevet i ca. 20 år
- ingen ansatte
- 13,5 ha ejet og ca. 95 ha. tilforpagtet
- alsidigt landbrug: kødkvæg, får, høns, planteavl, lidt grøntsager, stalddørssalg
- ca. 120 stk. kødkvæg – heraf 37 ammekøer
- afgrøder: græs, kløvergræs, konsumkorn
- produktions- og maskinfællesskab med kollega: ca. 120 ha planteavl

»» *Det bedste er en udendørs livsform med varierede arbejdsdage og vejrafhængighed.* ««

dig. Der er ikke knaphed på landbrugsjord, og med en mere bæredygtig produktion og tilpasning af vores madvaner er der rigelig føde til os alle.

Bjarke:

Dansk landbrug har gode fremtidsudsigter i en global verden med stærkt stigende indbyggertal, for vi ligger i top med udbytter og effektivitet. De fleste landmænd udvikler sig hele tiden i retning af større effektivitet og mindre miljøbelastning, men det

er en udfordring, at landbruget skal være rentabelt i et meget omkostningstungt samfund som det danske. Danske landmænd skal producere det, forbrugerne efterspørger. Det skal ikke dikteres politisk.

Om 20-30 år tror jeg, at begreberne »konventionel« og »økologisk« er udfaset og afløst af et

»» *Vi har et ansvar for naturen, for vi er bevidst tænkende individer i modsætning til dyrene.* ««

Bjarke Næsby Bjerg, 47 år:

- uddannet på Nordjyllands Landbrugsskole og Vejlbj Landbrugsskole
- ejer og driver tre gårde som en enhed
- »Se videoen: »So God made a farmer« af Paul Harvey. Den giver et indtryk af, hvad det vil sige at være landmand.«

Gården:

- konventionelt landbrug
- 1-2 ansatte
- ca. 400 ha. ejet
- slagtesvin: 7.500 årligt produceret
- afgrøder: hvede, raps, maltbyg, hestebønner, frøgræs
- samarbejder med flere landmænd om forskellige opgaver

»» *Det bedste er at se tingene vokse.* ««

gennemtænkt landbrug, der er effektivt og miljømæssigt forsvarligt. Det er nødvendigt, hvis vi skal passe på vores jord og samtidig brødføde 9-10 milliarder mennesker. Virkeligheden kommer nok til at overhale fantasien med fx plantefars og kunstigt kød, specielt til den voksende befolkning. Marksprøjten bliver nok afløst af mindre selvkørende robotter, som luger ukrudt 24/7 – evt. delvis drevet af solceller? Eller også får vi sprøjtemidler, som er 100% ufarlige for mennesker og dyr. Det er på vej i dag.

► Hvordan ser fremtiden ud for dig som landmand?

Steen:

Jeg fortsætter i 10-15 år mere med dyrehold og forlænger den nuværende driftsform indtil pensionen, men mistro i befolkningen kan gøre det for svært at have kødkvæg – så kan produktionen nedlægges.

Bjarke:

De seneste 5 år har jeg overvejet delvis økologisk landbrug, men jeg er ikke imponeret af økologisk landbrug med hensyn til CO₂-udledning. De økologiske marker, jeg har kendskab til, kræver dobbelt så meget diesel pr. ha., og der avles ca. det halve i forhold til en konventionel mark. Klimaaftrykket er altså betydeligt større pr. produceret enhed.

Jorden, jeg ejer, har jeg egentlig kun lånt på ubestemt tid, og det er mit kald som landmand at få mest muligt ud af vores indsats, som en lille brik i spillet om at mætte alle munde på jorden.

Hvilken indvirkning har din produktionsform på miljø og klima?

Steen:

Jeg sår kløver, bruger kun gødning fra eget dyrehold og kompost. Dyrene får ikke korn og kraftfoder, kun græsfoder fra engarealer. Det lægger ikke beslag på dyrkningsjord. Den græsmark, der bliver afgræsset, binder dobbelt så meget CO₂, som den der ikke bliver afgræs-

set. Det betyder, at gården har et lille aftryk på CO₂-balancen.

Bjarke:

En veldrevet kornmark optager ca. 15 ton CO₂. Det betyder, at markerne på min bedrift optager ca. 6.000 ton CO₂ om året. Efter 20 år i faget er jeg faktisk stadig vildt imponeret over Guds skaberværk mht. fotosyntese.

Jeg er ikke bange for brugen af kemikalier på markerne, men det ville da være fint, hvis udviklingen gør det unødvendigt. Analyser viser, at det vand, der udledes fra mine og omkringliggende marker til Ryå, er væsentlig renere end EUs krav til fiskevand. Det sviner mere, når byernes rensningsanlæg løber over ved skybrud.

Hvad er det bedste ved livet som landmand – og det værste?

Steen:

Det bedste er en udendørs livsform med varierede arbejdsdage og vejrafhængighed. Det værste er mangel på anerkendelse fra resten af samfundet – og økonomien: priserne stiger langsommere end udgifterne. Salgsprisen på produkterne er generelt faldet i min tid. Investering i maskiner og bygninger – og dermed gældsætningen – er meget stor i forhold til omsætningen. Derfor skal jeg løbe hurtigere og producere mere. Det er en stressfaktor.

Bjarke:

Det bedste er at se tingene vokse. Der er ikke to dage om året, der ligner hinanden. Veksling mellem kontor og praktisk

» Klimaaftrykket er altså betydeligt større pr. produceret enhed. «

» Med en mere bæredygtig produktion og tilpasning af vores madvaner er der rigelig føde til os alle. «

arbejde er fantastisk. Det værste er det voksende bureaukrati og mængden af regler med nultolerance, når der er kontrol. Det kan til tider mindske lysten til erhvervet. Økonomien kan også være en hård faktor.

Hvordan opfatter du forholdet mellem menneske og natur?

Steen:

Vi har ansvar for naturen, for vi er bevidst tænkende individer i modsætning til dyrene. Vi er frie – ikke styrede af instinkter – og med frihed følger ansvar. Menneskene har gjort sig til hersker over naturen og udnytter den helt vildt. Vi har frigjort os fra naturen og føler, at vi kan klare os uden, men det kan vi ikke. Alting hænger sammen i et kredsløb, så når en dyreart forsvinder, påvirker det noget andet, og i sidste ende rammer det os selv.

Hvorfor er det ikke fremherskende at arbejde for næste generation? Den merværdi, der skabes i naturen, kommer altid næste generation til gode uden at skade andre. Vores produktion af merværdi burde også komme næste generation til gode, men vi opbruger den selv. Jeg er selv en del af den kultur, så jeg fordømmer det ikke. Men det kan nok gøre mig modløs.

Bjarke:

Selv om både økologer og konventionelle landmænd driver jorden intensivt, føler jeg stadig, at vi passer på naturen. Her på gården tilføjer vi med GPS-præcision de næ-

ringsstoffer, planterne bruger. I dag synes jeg, at landmænd generelt er gode til at lave fx vildtstriber og små oaser til dyrene. Når vi færdes på markerne, kan vi se, at mængden af vildt er steget de sidste 10 år.

Jeg har tilbragt rigtig meget tid i naturen og er overbevist om, at naturen er mere robust og stærkere, end man generelt siger. Men alt, hvad vi gør, har en konsekvens. Når menneskeheden brænder alle fossile brændsler af på et par hundrede år, opstår der en form for ubalance, men jorden går ikke under. Hvis isen skulle smelte, bliver der vel plads til kartoffelavl på Grønland.

» Danske landmænd skal producere det, forbrugerne efterspørger. Det skal ikke dikteres politisk. «

Hvor meget mindre er mit forbrug nu end for et år siden?

Det er et vigtigt spørgsmål, for her kan vi selv gøre en forskel.

[≡] Johanne Kofoed

Vi skal udfordre os selv til at få et mindre forbrug, hvis vi vil tage vores opgave her på jorden seriøst: »Gud Herren satte mennesket i Edens Have, for at han skulle dyrke og vogte den«. ¹ Det kan virke uoverskueligt, men det er nødvendigt!

At forbruge mindre

Når man skal navigere i klima-junglen, hjælper det at bruge sin sunde fornuft og være opmærksom på målet: at forbruge mindre. Overvejelserne i vores hjem har bl.a. udmøntet sig i en madbytte-ordning med vores naboer, en tøjbyttedag i kirken, at handle overskudsmad, at købe genbrugstøj, -sko og -møbler, at cykle, at benytte tog og bus fremfor fly samt at købe miljø- og allergivenlige produkter.

Det kan komme til at lyde helligt, men det skal ikke handle om, hvem der gør mest, og hvem der gør hvad. Det handler om at gøre det »verdensvenlige« valg til det naturlige valg.

¹ 1. Mosebog kap. 2, vers 15

Er det ok?

Sidder i min have, nyder det danske forår og føler mig taknemlig. Har lige været ude på cykeltur, men hov hvad gjorde jeg? Tog cyklen bag på bilen og oplevede nye cykelveje. Er det OK? Jeg ved det ikke.

[≡] Margith Øhmann

Jeg drømmer til tider om New York, Vietnam mv, men er så heldig, at jeg elsker ferie i Danmark, og det kommer jo mine rejselyster og min klimavenlige bevidsthed flere gange til gode i 2019. Skal jeg være lidt klimastolt? Jeg ved det ikke.

Alligevel er der et lille minus, for ferier i Danmark inkluderer udover gåben og cykel altid min bil. En flyvetur indenfor Europa en-to gange om året bliver det også til. Er det OK? Véd det ikke, men jeg nyder turene.

At leve mere klimavenligt

Jeg tænker en del på klimaet og forsøger, så godt jeg formår, at leve mere klimavenligt. Takker min gode cykel for stort set al arbejdstransport frem og tilbage i årevis. Var måske lidt på forkant? Har været glad for motion og knap 10 km frisk luft dagligt.

»Kom ud af båden, Lone!« – er altid Guds kald til mig

»Herre, er det dig, så befal mig at komme ud til dig på vandet.« Jesus sagde »Kom!«¹

[≡] Bente Christa Hansen

[📷] Bent L. Hansen

Lone Møller-Hansen har været generalsekretær for BaptistKirken i Danmark siden januar 2011, men takker af efter Sommerstævnet. Lone ansættes som kommunikationsmedarbejder i BaptistKirken med én arbejdsdag om ugen. Hun fortsætter også som præst på deltid i Baptistkirken på Bornholm.

Hvad nu, Lone?

»Jeg skal være mere på Bornholm – være ved vandet – bare være og blive mere stationær og rodfæstet. Det har været anstrengende at være hjemmefra så mange dage, også mere end jeg havde forventet. Jeg har trappet ned, særlig på rejseaktiviteterne. For at være effektiv har jeg ofte samlet aktiviteterne og holdt tre-fire møder på samme dag, men når jeg kommer hjem igen, så mangler jeg kræfterne.« Lone smiler: »Selv når jeg trapper ned, er jeg et menneske, der er let at begejstre med nye muligheder.«

»Nogen ville forberede beslutningen om at stoppe. Jeg har prøvet, men jeg har det bedst med at tage skridtet og regne med, at det så viser sig, hvad jeg skal. Jeg er et »enten eller menneske« – og jeg har en stor tillid

¹ Mattæus 14, 28-29

→ til Gud, og til at der også er en mening i dette. Sådan har det været i alt, hvad der har med kald at gøre. At træde ud af båden, når Jesus kalder – det er nok det bedste billede. Det har vi gjort nogle gange, min mand Jesper og jeg.«
»Gud har altid haft nye spændende opgaver – og udfordringer – til mig, når jeg trådte ud af båden på hans kald og i tillid til Ham.«

Gospel

»Sådan var det med kaldet som generalsekretær, som præst – og når Gud har kaldet mig til at udforske nye områder. Sådan var det også med »gospel«, der åbnede en ny verden for mig og gav en spirituel bredde. Det har udviklet sig til gospelmeditationer, som er dér, hvor jeg modtager, så jeg kan give andre steder.«

Ordmennesket i det ordløse rum?

«Jeg er et »ordmenneske« – både som journalist og præst – men jeg har gennem årene oplevet et stigende behov for stilheden, og der har retræterne været en hjælp. Der er en enorm befrielse i at være i det ordløse rum. Der er en pendul-effekt fra det aktive liv til stilhed og opladning, og den er vigtig for min balance.«

»Jeg har lært meget af Peter Halldorf på Nya Slottet i Bjärka Säby i Sverige. Han har hjulpet mig længere ind i et kontemplativt liv med en dybere spiritualitet og en anderledes prioritering af livsrytmen. Jeg drømmer om at lave flere retræter med en økumenisk gruppe, der allerede er etableret på Bornholm.«

Hvad vil du savne mest?

De mennesker, jeg har samarbejdet med: Ledelsen og de andre ansatte i BaptistKirken, i det økumeniske samarbejde, i BWA – og i vores menigheder. Jeg elsker at være sammen med mennesker. Det giver mig energi

»Der er en enorm befrielse i at være i det ordløse rum.«

og inspiration, for jeg er ekstrovert og tænker bedst i samværet med andre – ofte mens jeg taler. Det er i samtalen, jeg bliver klar over, hvad jeg mener. Nu må jeg finde netværket andre steder, lokalt og måske internationalt.

Generalsekretæren Lone

BaptistKirken var gennem en dyb krise i 2008-2009, hvor ledelsen trak sig kollektivt, og der var mange sår og en stor uro. Det store spørgsmål var: »Vil vi overhovedet hinanden?« Derfor var min største overvejelse, da jeg fik kaldet fra den nye ledelse: »Kan jeg leve med – måske – at skulle lukke BaptistKirken i Danmark?«

»Jeg har hele tiden oplevet, at jeg fik lov til at være brobygger og har mødt en udpræget respekt. Det har hjulpet mig, at jeg ikke er fremmed for nogen former for spiritualitet. Gospel, salmesang – tungetale, profetiske ord. Jeg kan være i det hele – hvis det er ægte – og føler mig beriget. Det har sat mig fri til at være brobygger, mere end repræsentant for en fraktion.«

»Jeg er altid blevet godt modtaget i både danske og etniske menigheder og blandt samarbejdspartnere. Ingen har sat spørgsmål ved min personlige integritet, og jeg har følt mig velsignet og værdsat.«

En skelsættende begivenhed

»Den mest skelsættende begivenhed i min periode som generalsekretær var, da missionsforstander Peter Gøtz fra Missionsforbundet spurgte: »Kan vi holde sommerstævne sammen?« Heldigvis sagde vi ja, for det bringer velsignelse at være sammen – trods kompromisser og balancegange. Vi er to selvstændige kirkesamfund, der samarbejder – om fremtiden, som er vores børn, teenagere og unge. De har fået nye muligheder gennem vores samarbejde om Sommerstævnet.

»Jeg fik lov til at være brobygger og har mødt en udpræget respekt.«

Det var også vigtigt, at vi efter »Homo-krisen« i 2012 satte fokus på mission, som vi var enige om. Det blev måske en redningsplanke, for vi flyttede fokus fra vores egen navle. Samtidig fandt flere og flere flygtninge ind i vores kirker og startede deres egne menighedsfællesskaber. De bragte en stærk tro med, som inspirerede og udfordrede.«

Fokus på Kristus

»Vores fokus blev flyttet fra uenigheder til accept af og respekt for, at Jesus Kristus er fælles Herre og frelser. Det satte Kristus i centrum og gav fokus på mission. Vi lever med uenighederne, og jeg er så taknemlig for, at det lykkedes at bevare sammenholdet og fællesskabet. Det er virkelig Guds nåde, omsat til virkelighed. Gud kaldte os, som kirkesamfund – ud af båden – og hjalp os til at have fokus på Jesus. Det håber jeg, vi stadig kan have – og at det holder os sammen.«

»At træde ud af båden, når Jesus kalder – det er nok det bedste billede.«

»Se, hvor de elsker hinanden«

Det var det ord, der kom til mig, da vi som baptistpræster for første gang længe var sammen stort set alle »mand« – dog ingen migrantpræster, selvom de var inviteret.

[≡] [🗨️] Lone Møller-Hansen

Stort set alle fastansatte præster i danske baptistmenigheder plus de internationale menigheder var samlet. 23 i alt. Mange af os kender hinanden igennem mange år, men der var også nye ansigter imellem. Niels Erik Nielsen, der er præst i FIBC, den engelsktalen-

de menighed i København, havde aldrig været med til en præstesamling før. Rune Funch, ny præst i Lyngby Baptistmenighed, var også med for første gang.

Ingen samhørighed

De fleste har andre netværk, og vi koncentrerer os om tjenesten i vores menigheder. Der er netværk på kryds og tværs, oftest ud fra samstemmende teologiske holdninger eller spiritualitet. Derfor kan man ikke tale om et egentlig »kollegium« af præster.

Spørgsmålet forud for dagen var, om vi »vil hinanden«, og om vi sammen vil styrke vores fælles kirkesamfund, BaptistKirken. Henrik Holmgaard – én af arrangørerne, der er med i

Tjeneste- og Uddannelsesudvalget – indledte dagen med et ord fra Paulus' til Timotheus: »Vær stærk i nåden«¹ og en bøn om at få styrke og nåde til at droppe det, der bremser fællesskabet.

Stor forsigtighed

Der var stor forsigtighed fra starten, når vi skulle fortælle om vores forventninger til dagen, men talen kom på gлед. Ud fra tegninger. Vi skulle tegne – efter bedste evne – vores bilde af BaptistKirken. Det var ikke alt for opmuntrende. En mand på glatis. Et hav af kompasnåle, som pegede i hver sin retning og ikke kunne finde magneten. Nogle få, som krampagtigt bygger på ruinerne, og mennesker, der

Samtalen mellem de 23 baptistpræster blev flot styret af David Viftrup fra Aarhus Valgmenighed, mens Henrik Holmgaard fra Tjeneste- og Uddannelsesudvalget indledte og afsluttede.

Niels Erik Nielsen fra FIBC, First International Baptist Church, der holder til i Kristuskirken på Nørrebro, i samtale med Torben Andersen fra Hjørring Baptistmenighed og næstformand i BaptistKirken.

»» Det er sundt at begynde at dele det svære ved at være en del af fællesskabet. ««

Præsterne i samtale to eller tre sammen.

står stejlt overfor hinanden. Kraftige streger omkring menighederne og tynde streger til fællesskabet.

Vi reflekterede over tegningerne og fik sat ord på frustrationer. Jeg sad med følelsen af, at vi havde svært ved at se, at alle her ville Kristus.

Stemningen vendte

Købnerkirken var vært og stillede en forløsende frokost op, og samtalen begyndte at blomstre. Og over middag vendte stemningen. Jeg sad med følelsen: »Se, hvor de elsker hinanden«. Forskellige, som vi er.

1 2. Timotheus' brev, kap. 2, vers 1

BaptistKirkens succes'er

Vi var inddelt i fire grupper, og den, jeg var i, havde nemt ved at identificere 12 succes'er. Måske fordi to af os i gruppen sidder i BaptistKirkens ledelse! Andre grupper havde ikke så nemt ved det, og en enkelt kunne slet ikke skrive noget ned.

Mangfoldighed

Nogle efterlyser homogenitet, at vi vil det samme: »Der er ingen fremdrift, hvis ikke vi er enige om retningen!« Andre glædede sig over mangfoldigheden; i hudfarve, spirituali-

2 1. Peters brev, kap. 4, vers 10

tet, sprog. De hæftede sig ved, at hvor der tales om mangfoldighed i Bibelen, anvendes udtrykket »Guds mangfoldige nåde«² – netop nåden, som Henrik havde peget på.

Hvad er vores rolle?

Spørgsmålet hang i luften: »Hvad er præstekollegiets rolle på landsplan?« Når vi taler om BaptistKirkens udvikling, er der så ikke områder, vi har ansvar for som præster?

Positiv konklusion

Nogle konklusioner lød:

– »Det er sundt at begynde at dele det svære ved at være en del af fællesskabet.«

– »Det giver energi bare at mødes, for der har været lav tillid til hinanden. Vi har brugt alt for lidt tid sammen, så vi kender ikke hinanden.«

Og de to nye følte sig velkomne: »Jeg troede ikke, jeg som international præst havde særlig meget til fælles med jer præster i danske menigheder, men det kan jeg nu se, at jeg har«, sluttede Niels Erik Nielsen med at sige.

Et vendepunkt for fællesskabet?

Vi mødes igen. Tjenesteudvalget³ tager ansvar for dagen, og alle nikkede ja til at komme. Måske blev det et vendepunkt for præsterne i BaptistKirken og synet på fællesskabet – også det nationale? Næste gang kan vi håbe, at migrantpræsterne også har mulighed for at være med.

Denne artikel er forkortet.

Læs hele artiklen på www.baptist.dk.

3 Henrik Holmgaard, Lasse Åbom, suppleret med flere

Kaldet

Jeg havde været journalist i en del år, da kaldet begyndte at forme sig i min bevidsthed. Som spejder oplevede jeg Gud i naturen. Jeg havde det lidt svært med Helligånden, som jeg ikke hørte meget om i min barndoms kirke, og Jesus var ret ukonkret. Men jeg havde holdt mange andagter og var god til at skrive og snakke.

[☰] Lone Møller-Hansen

[📷] Gabriel Lamza – Unsplash

Der gik fem år, før jeg til sidst accepterede kaldet. I første omgang sagde jeg til min familie, at jeg gik på voksenpædagogisk grundkursus, »for det kunne jeg bruge, hvis jeg skulle være præst«. Jeg søgte adskillige jobs – ville ikke længere være redaktionssekretær på lokalavisen. Hver gang blev jeg nummer to.

Til sidst vragede min egen avis mig til en lederstilling. Da cheferne stak hovederne sammen, sagde jeg til en kollega: »Nu sidder de og bestemmer, om jeg skal være præst«. Det fløj ud af mig. Jeg fik ikke jobbet!

Planerne tager form

Den påske var jeg på førerstævne som sædvanlig. Ole Lundegaard fra Baptistkirkens Teologiske Seminarium stak mig intetanende en folder om den nye fireårige teologiske uddannelse, som jeg blev den eneste til at gennemføre.

Den nat sad min mand og jeg i en campingvogn i Nordjylland og lagde planer. Da vi kom hjem, lå der et dåbskort i postkassen fra vores præst til mig. Det henviste til 2. Peters brev kap. 1, vers 10: »Derfor brødre – jeg læste søstre – skal I arbejde med endnu større iver på at befæste jeres kaldelse og udvælgelse; gør I det, vil I aldrig snuble. For så vil døren til vor Herres og Frelsers, Jesu Kristi, evige rige stå på vid gab for jer.«

Det hele lykkedes

Lige efter påske satte min mand vores hus til salg. Det havde vi gjort et par år tidligere uden held, men denne gang lykkedes alting. Vi fik lov til at købe et hus i Tølløse, selvom ingen af os havde job på Sjælland. Jeg fik fire år på dagpenge, fordi Baptistkirkens Teologiske Seminarium stod på en liste på Arbejdsformidlingen, som jeg tilfældigvis fik fingre i.

Læs også det, Bent Hylleberg skrev tidligere i år om, at et indre kald følges af en ydre bekræftelse. Det står i *baptist.dk* nr. 1: »Det er dig, som jeg nu kalder! Vil du følge mig?«

Søg inspiration i Sommerstævnets bogtelt

Sommerstævnet giver også mulighed for at orientere sig i udgivelser af bøger og musik om den kristne tro. Særligt to nye udgivelser er værd at hæfte sig ved.

[≡] Hanne Kiel

Herdis Larsen:

»At være i Kristus. Livsmod på trods«

Herdis Larsen holder livsmod op mod sygdom og sårbarhed; et liv med afmagt og begrænsning op mod at få styrke i magtesløsheden. En fin bog om et liv levet i en nær og tæt relation til Kristus.

Herdis Larsen var præst i Gandrup Baptistmenighed, indtil alvorlig kronisk sygdom gjorde pension nødvendig i 1995. Bogen er velegnet til bibel- og cellegrupper.

Udgivet af ProRex. ISBN: 978-87-7068-162-9.
Pris: 129,95 kr.

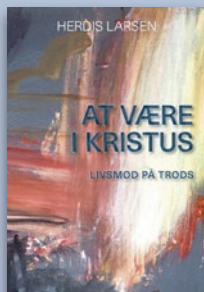
Mikael Tellbe:

Hvad mener vi med, at Bibelen er Guds ord

Er Bibelen Guds ord, *indeholder* Bibelen Guds ord, eller *bliver* Bibelen Guds ord? Og hvis vi siger, at Bibelen er Guds ord, hvad indebærer det så at læse og leve Bibelen ud som et ord fra Gud?

Mikael Tellbes anliggende er at vise, at bibeltro og bibelbrug hører sammen. En spændende bog af en af Sommerstævnets hovedtalere.

Udgivet af ProRex. ISBN: 978-87-7068-158-2.
Pris: 199,95 kr.

Navne

Døbt

Bethelkirken, Aalborg

02.06.2019:

Asta Marie Duebjerg Andersen, f. 25.10.2006

Nørresundby-Vodskov

31.03.2019:

Caroline Brohus, f. 18.04.2005

Baptistkirken i Odense

05.05.2019:

Pragay Hansen, f. 03.08.1966

Kunphatsorn Pornsuksawat, f. 30.10.1980

Optaget

Kirken i Kulturcenter Vendsyssel

01.03.2019:

Rasmus Nansen, f. 08.07.1982

Døde

Baptistkirken Bornholm

Ruth Engel Olsen, f. Hansen, født 18.08.1925, døbt 10.12.1939 i Rønne, døde 06.06.2019

Bethelkirken, Aalborg

Verner Bak-Jensen, født 22.01.1946, døbt 15.03.1964 i Bethelkirken, Aalborg, døde 24.03.2019

Kløvermarkskirken, Holbæk

Egil Emmanuel Abildgaard, født 31.08.1925, døbt 25.12.1949 i Oure, døde 29.04.2019

Baptistkirken Pandrup-Birkelse

Moti Subba, født 04.02.1948, døbt 11.06.1993 i Nepal, døde 29.04.2019

Regen/Kristuskirken

Claus Eiler Eilertsen, født 05.11.1948, døbt 15.05.1966 i Kristuskirken, døde 05.03.2019

Karna Kjærgaard Poulsen, født 17.09.1937, døbt 21.03.1954 i Kristuskirken, døde 15.03.2019

Egil Jessen Sørensen, født 04.08.1929, døbt 27.02.1955 i Odense, døde 03.04.2019

Baptistkirken i Saltum og Ingstrup

Ole Skagen, født 06.05.1947, døbt 16.10.1960 i Hjørring, døde 06.06.2019

Baptistkirken Sindal

Hans Hansen, født 30.11.1929, døbt 15.11.1942 i Sindal, døde 14.02.2019

Inge Korsbro, født 04.07.1935, døbt 19.02.1950 i Midtjylland, døde 01.03.2019

Bethelkirken i Aalborg har sendt stafetten til **Chin Bethel Church** i Skjern med spørgsmålet:
»Hvad gør I for at integrere danskere og chinner med hinanden?«

Integration er et uundgåeligt vilkår for mennesker på jorden

Integration er et grundvilkår for mennesker, fordi vi mennesker efter Babelstårnet blev spredt fra at være én nation, som boede ét sted, til at være mange nationer, der bor mange forskellige steder over hele verden og taler forskellige sprog.¹

» En del af os, især børnene og de unge, går til fritidsaktiviteter. «

[≡] Emmanuel Chinzah Van Ceu

[📷] Chin Bethel Church

Integration er som to forskellige veje, der igen bliver sammenflettet og forenet med hinanden. Vi gør derfor disse ting, for at danskerne og chinnerne kan blive integreret med hinanden:

Dansk

Først og fremmest går vi voksne chinner på sprogskole og lærer sproget, så vi kan integrere os i det danske samfund. Samtidig går børnene i skole og får undervisning sammen med etnisk danske kammerater.

Fælles tro

Vi har en stor fordel, idet vi chinner er kristne, og Danmark er et kristent land. Vi går i kirke

sammen med danskerne og har fælles spisning og fester.

En anden måde, vi integrerer os på, er ved at være medlem af Baptistkirken i Danmark og de unge er medlem af Baptisternes Børne- og Ungdomsforbund.

Foreningsliv

Vi deltager også i forskellige danske foreningsarrangementer og skaber på den måde nye forbindelser.

En del af os, især børnene og de unge, går til fritidsaktiviteter. Dette er igen en god måde at blive integreret på.

Venskaber

Mange af os har derudover danske kontaktpersoner. Blandt andet inviterer vi hinanden til at spise. Det er en god mulighed for os at blive integreret i det danske samfund.

Dansk fjernsyn

Selv TV-udsendelser er med til at forstørre vores viden omkring den danske kultur.

Integration er væsentlig

Integration har været et hedt emne i valgkampen i juni. Vi håber den nyvalgte regering vil prioritere integration højt i de kommende år.

» Vi går i kirke sammen med danskerne og har fælles spisning og fester. «

Stafetten går videre til Roskilde Baptistkirke med spørgsmålet: Hvordan er det at være kirke med fokus på at skabe stærke fællesskaber på tværs af generationer, kultur og etnicitet?

Familier for livet

I Burundi bliver familier forvandlet, når en formørket voldskultur mod kvinder oplyses af kvinderspekt og afløses af ligeværd og kærligt venskab mellem kønnene. »Gør din kone til din bedste ven« er en af værdierne i de familieprojekter, der igennem undervisning, rådgivning og besøg fra kirkerne genopretter en kærlig relation mellem mand og kvinde.

[] [] Jonas Norgaard Mortensen

I mange kulturer er vold mod kvinder stadig et stort problem. Det kan være fysisk vold i hjemmet, men det kan også være psykisk vold, en sproglig ringeagt for det kvindelige eller marginalisering af kvinder i kirkeliv, kulturliv og samfundsliv. I BaptistKirken arbejder vi på at ændre det!

Vi redder hinanden

I Burundi har BaptistKirken og vores partnerorganisation Dutabarane et stort familieprojekt, »Families for Life«, som bekæmper GBV (Gender Based Violence)¹ og opbygger gode relationer og værdighed i familielivet for tusindvis af familier.

»Dutabarane betyder »vi redder hinanden«, og i alle de familier, som er involveret i familieprojektet, fortæller de, hvordan de er blevet reddet ved at gå fra en voldskultur til en kærlig familiekultur.

Kvinder er verdensmål

Ifølge FN er vold mod kvinder udbredt: 35% af alle kvinder i verden oplever fysisk og/eller seksuel partnervold eller seksuel vold af en ikke-partner i deres liv.

FN har derfor gjort »ligestilling mellem kønnene og en styrkelse af alle kvinder og piger« til et af de såkaldte 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling af jorden.

»De fleste kristne vil i dag tage stærkt afstand fra kvindeundertrykkelse.«

Familien bliver genoprettet som et kærligt fundament for de voksnes og børnenes liv«, fortæller Claudine, projektleder i Dutabarane.

»Families for Life« åbner mændenes øjne for voldens ødelæggende natur. Mændene forstår, erkender og søger tilgivelse for deres voldelige adfærd og manglende respekt for kvinder. De begynder at opbygge en bedre relation, hvor kvinderne ikke bare er mindreværdige tjenere for mændene, men de bliver venner i et fælles bedre liv.

»My dear«

I Rumonge i det sydlige Burundi besøgte vi en af de mange landsbyer, hvor BaptistKirken og Dutabarane bekæmper kvinde vold og arbejder for bedre familieliv. Og vi mødte fire par, som fortalte vidnesbyrd.

Den ene hustru fortalte, hvordan hjælpen ændrede hendes mands syn på kvinder, så han stoppede med vold og tvungen sex og begyndte at behandle hende med respekt, som ligeværdig, og fx delte de økonomiske forhold med hende.

»Families for Life« lærer mændene, at de skal gøre deres koner til deres bedste ven; i samtaler, i økonomi, i sengen og i forhold til børnene. Målet er, at de går fra et instrumentelt forhold, hvor konen er til for manden, til et ligeværdigt forhold.

»Min mand gav mig en mobiltelefon og begyndte at ringe hjem og sige »My dear«² til mig,« sagde kvinden med glædestårer i øjne-

ne. Hun fortalte også, hvordan hun nu kunne glæde sig til, at han kom hjem og glæde sig til at sove sammen.

Kirken som kvindeundertrykker?

De fleste kristne vil i dag tage stærkt afstand fra kvindeundertrykkelse, men kirken har ulykkeligvis historisk spillet en medvirkende rolle til at forkynde og udbrede et nedværdigende syn på kvinder.

»I Afrika er en traditionel stammekultur, med manden som den dominerende, mange steder blevet blandet med en kristendom, hvor missionærer også udbredte en kristen-

dom med et forvrænget syn på kvinder, seksualitet og ægteskab«, fortæller Vicomte, leder af Dutabarane.

Kirken har derfor ifølge Vicomte et ansvar for og en forpligtelse til at forkynde det frisættende budskab om, at alle mennesker er skabt af Gud og i Guds billede, i frihed og værdighed, og skabt til at leve i ligeværdige og kærlige relationer i ægteskabet.

Det er en stor opgave og kulturkamp: »Men vi kan jo alle starte med at gøre vores ægtefælle til vores bedste ven«, lyder det opfordrende fra projektleder Claudine.

»De er blevet reddet ved at gå fra en voldskultur til en kærlig familie kultur.«

Gud – en dansende klima-aktivist

Jeg har prøvet at forestille mig Guds Ånd, der svævede over vandene i mørket og intetheden, før noget blev til. Jeg har haft fornemmelsen af, at Gud svævede rundt for at lede efter noget. Som et slags spøgelse. At Gud eksisterede i hvileløs søgen efter noget, Han manglede.

[≡] Maria Klarskov

[✓] Ole Steen

Men det tror jeg faktisk ikke. Jeg tror, der var intet, fordi Gud havde en fest i sig selv. På det seneste har jeg forestillet mig Gud som en svævende kugle af lys i alle regnbuens farver. En slags guddommelig diskokugle dannede af Treenighedens kærlighedsdans. Gud er og har altid været fællesskab bundet sammen af kærlighed.

Dette mysterium har drastisk forandret mit syn på mig selv og skaberværket. Det giver en ny værdi til det skabte. Skaberværket er ikke en løsning på Guds problem. Gud manglede ikke noget at elske eller nogen til at elske sig. Guds kærlighed flød over. Eller eksploderede måske?

Hvis skaberværket er Guds kærlighed eksploderet og manifesteret i intetheden, må klimakampen være en hjertesag for Gud. Det må jo betyde, at alt det skabte – lige fra regnorm og sandkorn til blåhval og menneskehed – rummer Guds kærlighed og i sin essens er små

brudstykker af Guds guddommelige, regnbuefarvede kærlighedskugle.

Der er altså meget på spil, når arter forsvinder, indlandsis smelter, og mennesker insisterer på at sætte sig selv over alt andet. Vi glemmer ofte, at vi blev formet af jordens ler, og at vi, når vi dør, bliver til støv og regnormeføde. Menneskets mulighed for at tage del i den dansende Guds rige er på samme tid tættere på end vores eget åndedræt og længere væk end den nærmeste galakse.

Godt, at vi er skabt i Hans billede. God klimakamp!

Afsender: Baptistikirken i Danmark, Lærdalsgade 7, st. tv., DK-2300 København S, ISSN 1901-4635

DANMARK
PP

Magasinpost-MMP ID-Nr.: 46476